

niemand verbazen. [Dat het inderdaad zoo is, zou nochtans beter dan uit de lijnen, die de heer SCHUCKINK KOOL geeft, zijn na te gaan, als hij de door hem gevonden cijfers publiceerde. Eerst dan zou voor ieder een vergelijking met vroegere uitkomsten en een objectieve beoordeeling van 's heeren SCHUCKINK KOOL's onderzoek mogelijk zijn]. Maar wat de heer SCHUCKINK KOOL zou moeten aantonen is, dat de stijging van zijn lijn geleidelijk is doorgegaan, ook in den mobilisatietijd, van 1914 tot 1916. Want nu laat hij onbesproken de mogelijkheid, dat de voedingstoestand in 1913 beter was dan in 1916 en dat zijn lijn dus sinds den oorlog een daling, een inzinking, vertoont. Maar zelfs al ware dit niet zoo, dan nog bewijst het niets tegen onze enquête en onze waarschuwingen. Durft soms de heer SCHUCKINK KOOL als gevolgtrekking uit zijn onderzoek de stelling aan, dat er geen ondervoeding is? Dat de arbeidersklasse in den mobilisatietijd niet de gevolgen daarvan ondervindt? Alleen dit kan er uit volgen, dat er totnutoe bij de kinderen in Utrecht geen achteruitgang in hun voedings-toestand valt waar te nemen.

Maar dit willen wij toch nog zeggen: Collega SCHUCKINK KOOL moge het resultaat van zijn schoolkinderen-onderzoek anders en hoopvoller vinden dan de slotsom van onze „Voedingsenquête in den mobilisatietijd”, collega SCHUCKINK KOOL moge fraaie definities zoeken van „ondervoeding”, waarbij hij den ruggesteun heeft van een hooggeleerde en waarin zelfs de „minderwaardige nakomelingen (hoogst belangrijk ken-teeken van ondervoeding op een *bepaald* tijdstip!) niet ontbreken — voor ons staat de zaak zoo, voor ons blijft het, evenals in 1905 voor MOQUETTE een afschuwelijk tafereel”, dat op de scholen der armen de kinderen in lengte en gewicht steeds de minderen zijn van de kinderen op de rijke scholen. Zoolang dit zoo is — en zoolang er aan geen onzer iets blijkt van een overvoeding bij de rijken —, zoo lang is het duidelijk, dat de gezamenlijke omstandigheden, waaronder het arme kind leeft, een min gunstig resultaat geven; en onder deze omstandigheden is de voeding, naar aard en hoeveelheid, een der belangrijkste. Zoo lang is er o. i. sprake van een standvastige ondervoeding van het kind van den arme. Zoo lang, m. a. w. krijgt het arme kind niet, wat het zou moeten hebben, om lichamelijk zoo flink te worden, als het zou kunnen zijn.

En als collega SCHUCKINK KOOL dan zegt: „Inderdaad, het lot onzer minder be-deelde medeburgers is al zóóveel minder zonnig, dat wij toch zeker aangewezen zijn om hun niet den moed te ontnemen, maar integendeel hun er op te wijzen, hoe zij, ook dank hun eigen actie op allerlei terrein „*voortuitgaande* zijn” — dan stellen wij daar tegenover, dat juist niets onze „minderbedeelde medeburgers” meer moed zal geven, meer moed nl. om „door eigen actie op allerlei terrein” te zorgen, dat zij „voortuitgaande” blijven, dan de wetenschap, dat hun kinderen, onverdiend, steeds waren en zijn in slechtere lichamelijke conditie dan de kinderen der welgestelden. —

Tot slot een woord van protest tegen de onjuiste stemmingmakerij van den heer SCHUCKINK KOOL om, behandelend onze voedingsenquête, over de schrijvers te spreken als „van propagandistische zijde”, (al erkennen wij natuurlijk gaarne, dat onze uitkomsten propagandistische waarde hadden en door anderen als zoodanig konden worden gebruikt). En insgelijks tegen zijn onjuistheid om ons te laten vaststellen een reeds bestaande „belangrijke ondervoeding” bij ons volk, terwijl uit wat hij dan van ons aanhaalt, gansch iets anders blijkt.

Amsterdam,
Augustus 1917.

W. POLAK.
B. H. SAJET.

PSYCHO-ANALYSE.

I.

Of het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* de geschikte plaats is om psychologisch-philosofische vraagstukken te discussieeren, betwijfel ik, doch aangezien CAROL de teere plant, die velen van ons zeer ter harte gaat, met déprécieerende oogen aanziet, meen ik de

redactie te moeten vragen om een klein plaatsje voor een enkel woord als antwoord op zijn opmerking over psycho-analyse.

Ik ben het met hem eens, dat psycho-analytische geschriften niet altijd uitmunten door helderheid van begrip, door zuiverheid van denken. In de meer dan tien jaren, dat ik mij met deze wetenschap heb beziggehouden, heeft mij dit steeds gehinderd, zooals het hem nu hindert, — edoch, ik heb daar nooit haar grondlegger een verwijt van gemaakt, en bij het bestudeeren der geschriften van volgelingen van FREUD ook wel weer filosofisch inzicht aangetroffen; ik kan verwijzen naar de werken van JUNG en STEKEL.

Dat FREUD niet is een filosoof, zooals CAROL en ik ons dien denken, is dunkt mij een feit, dat tot het ontstaan der psycho-analyse veel moet hebben bijgedragen. Dat hij achterna niet kwam tot volkomen helderheid des begrips en zuiverheid van woorden, kan men hem dat aanrekenen, gezien dat zijn verduistering niet een zoo groote is als CAROL ons dat wil voorstellen —, waar hij niet heeft geleefd onder de gemakkelijke omstandigheden, waaronder wij Hollanders verkeerden, in het land waar de Leidsche redemeester ons de logica vertolkte?

Dat FREUD met zijn enorm veel-weten niet ook kennis heeft genomen van de groote denkers, is moeilijk aan te nemen, en dat hij, bij zijn veelomvattende werkzaamheid niet ook nog kwam tot een interpretatie van HEGEL's Encyclopaedie, kan men hem moeilijk kwalijk nemen, wanneer men weet, hoeveel jaren dit „boekje” in des redemeesters boekenkast stond, eruit kwam en er onbegrepen weer inging, voor hijzelf tot begrip ervan kwam, en het met zijn ontsluitende annotaties kon voorzien.

Op den filosoof moet de psycho-analyse af en toe, in haar hier en daar duistere taal en haar totale begripsverwarring, een onbevredigenden indruk maken. Ik zeg onbevredigend, omdat hij toch weer daardoor heen ziende den genialen ontdekker der Idee in haar verwerkelijking in regionen, die wij, (zoo vertrouwd klinkt het, niet waar?) hebben hooren qualificeeren als „zielige duisterheid” en „den kelder, waar men, met een kaars in de hand, het licht gaat zoeken” bewonderen; den man, die in deze „zielige duisterheid” de „duistere zieligheden” die van een zoo immens, nog nauwelijks te overzien gewicht zijn voor ons denken en handelen opspoorde, de redelijkheid niet ontzeggen, waarvan hij blijk geeft, aldus orde brengende in wat vóór hem was een chaos, zelfs, wanneer ook hij van begripsverwarring niet is vrij te pleiten.

En dat veel schoons is gezegd, veel waars werd beweerd vóór hem, omtrent 's menschen psyche, doet aan zijn waarde niets af. Wat fijns en treffends bij PLATO, ARISTOTELES, in HEGEL'S Encyclopaedie, in de Upanishaden en zeker niet het minst in H. P. B. BLAVATSKY'S Secret Doctrine is te vinden, zal voor den werkelijken filosoof den grootmeester der psycho-analyse geen grein van zijn beteekenis ontnemen; het zal hem veeleer een bevestiging te meer zijn van de algemeen-geldigheid der waarheid.

Den beoefenaars der psycho-analyse voor te schrijven hun denken te herzien tot verheldering des begrips, lijkt mij slechts voor een klein deel van hen doelmatig. De drang, die hen tot dezen tak der geneeskundige wetenschap bracht, stamt uit een andere bron dan de drang, die tot filosofisch denken voert, — en het is geen toevalligheid, dat psycho-analytici voor het meerendeel geen filosofen zijn.

Dat de psychologie, de geesteswetenschap in eersten aanleg, niet onmiddellijk bij haar ontwaken tot logische bezinning komt, zal wel geen bevreemding kunnen wekken bij dengene, die weet, dat het beginsel eerst aan het einde zich zal openbaren — en het einde laat zich nog niet zien, al laat het zich verbeelden. En hoe nijvere onderzoekers, als de psycho-analytici bewezen hebben te zijn, een raad te geven, welks opvolging, wij weten het, hen alleen op het oogenblik, waar ervaring en nog eens ervaring noodig is, zal leeren dat. . . . de Idee in de psychologie failliet gaat? Het zou niet verkwikkelijk zijn. Laat ons wachten en als werkelijk één en dezelfde logica in ons allen doorwerkt, dan zal de nieuwe psychologie aan het eind gekomen, haar beginsel vertoonen, en dan zal onder de dan nóg talrijker geworden beoefenaars der nieuwe wetenschap zeker ook iemand zijn, in wien de betrekkelijke duisterheden der altijd schemerend blijvende psychologie tot grootst mogelijke helderheid zullen komen.

Tot zoolang dus zal CAROL dan geduld moeten oefenen, om redelijke inlichtingen te verkrijgen over de nieuwe wetenschap der zielkunde, die hij niet heeft gevonden, maar die hij bij FREUD in de laatste plaats had moeten zoeken.

Hilversum, 20 Augustus 1917.

B. D. J. VAN DE LINDE.

II.

Ofschoon de opmerkingen van dr. CAROL over psycho-analyse in het geheel niet samenhangen met mijn uiteenzetting van de psycho-analytische methode, zou de redactie toch mij zeer verplichten door het opnemen van de volgende opmerkingen:

1°. Wordt door den schrijver gezegd: „Doel van dit schrijven is dan ook den Freudianen erop te wijzen dat aan de ontleding der aan hun zorgen toevertrouwde zieken een behoorlijke ontleding van hun eigen geest behoorde vooraf te gaan”. Klaarblijkelijk is het den schrijver ontgaan, dat FREUD en zijn volgelingen deze eigen analyse liefst onder leiding van een ervaren collega, met nadruk van hen, die zich aan deze methode willen wijden, wagen. Misschien beschouwt hij dit niet als een „behoorlijke” ontleding. In dit geval is discussie onmogelijk, daar de behandeling der patiënten dan ook niet „behoorlijk” zou kunnen worden. Toch zou het dan belangwekkend zijn de ontleding, die volgens dr. CAROL wel behoorlijk zou zijn, nader uiteengezet te zien.

2°. Beveelt de schrijver den zielsontleders zeer aan „om kennis te nemen van de uitkomsten van het wijsgeerig onderzoek”. De suggestie, die dr. CAROL geeft van eigen filosofische belezenheid, moge gemotiveerd zijn, die van de onkunde der analytici op dit terrein is het zeker niet. Immers kan hij uit het enkele feit, dat zij hun geschriften niet vol klinkende namen zetten, nog niet afleiden, dat zij met de grondslagen der wijsbegeerte en de gedachten der klassieken niet vertrouwd zijn. De generalisatie lijkt mij ongeoorloofd.

3°. Schijnt dr. CAROL niet te beseffen, dat het ook mogelijk is buiten den weg der overgeleverde systemen om, de werkelijkheid te bestudeeren nl. door onmiddellijke ervaring. Mannen met geniale frischheid van blik hebben ook hun rechten, al geven zij de systematici meestal veel last bij het herzien en afronden der stelsels, die zij wel eens wat oneerbiedig door elkaar hebben gegooid.

4°. Wanneer de schrijver van FREUD beweert, dat hij eigenlijk niets nieuws heeft gebracht „voor degenen, die de geesteswetenschappen hebben beoefend” dan zal hij daarmee wellicht de psychologische grondslagen van FREUD'S inzichten bedoelen. Des te geruststellender voor die grondslagen. Maar wat dingen als de psycho-analytische methode, het inzicht in de beteekenis van droomen en dat in de schijnbare toevalligheden betreft — om maar enkele te noemen —, zal het dr. CAROL toch allicht moeielijk vallen, deze uit oudere schrijvers als ouden kost op te diepen en aan te halen.

5°. Ten slotte geloof ik, dat hij bij meer pogen ook nog wel meer redelijkheid in FREUD'S geschriften kan ontdekken, dan uit zijn opmerkingen hierover in het vorig nummer van dit *Tijdschrift* blijkt.

Amsterdam, 20 Augustus 1917.

J. H. VAN DER HOOP.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz.

Verhooging Indische begrooting voor 1917.

Door de regeering is een aanvullingsbegrooting ingediend voor Nederlandsch Indië voor het dienstjaar 1917. Daarbij wordt voorgesteld de tegemoetkoming in de kosten der studie van hen, die worden opgeleid tot officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger in Nederlandsch Indië te verhoogen. Thans bedraagt deze tegemoetkoming f 5000.—, maar dit bedrag acht de minister niet meer toereikend. De duur der studie